

NIEUWSTE GESCHIEDENIS

D. SPOELSTRA, *Dr. Antonius Mathijzen uitvinder van het gipsverband 1805-1878* (Assen: Van Gorcum, 1970, 475 blz.).

Over de uitvinder van het gipsverband werd in het verloop van de jaren wel het ene en het andere gepubliceerd, maar tot dé biografische studie was het met dat vele sporadische niet gekomen. Thans kunnen we aannemen dat met het boek van de hand van de geneesheer-direkteur van het Amsterdamse Burgerziekenhuis het eindpunt van al dat fragmentarische bereikt is. En zelfs meer dan dat, want het brengt een breed geborsteld panorama over hetgeen zich tijdens het leven van A. Mathijzen in de militair-geneeskundige dienst van Nederland (en België) afspeelt. Het is een belangrijk tijdsdokument geworden naar aanleiding van die merkwaardige uitvinding die het gipsverband is geweest. Het strekt tot de eer van medische sabelslepers dat zij, in de persoon van de chirurgijn-boerenzoon uit Budel op de Belgisch-Nederlandsche grens, een van de meest vruchtbare medisch-chirurgische kunststukken voor het nageslacht gerealiseerd hebben. Het boek begint met een beeld van de tijd. 1805: we zitten volop in de Bataafse Republiek met Schimmelpenninck, Van der Palm, Koning Lodewijk Napoleon. Daarop volgt een beeld van gewest en dorp: Noord-Brabant, de Kempen, Limburg. Het is zeer uitvoerig topografisch, sociologisch, economisch, literair ingekleed. In dat kader verschijnt Antonius Mathijzen: familie, afkomst, loopbaan. Daar komt hij terug, ditmaal in het Belgische Hamont waar hij op 15 juni 1878 aan de gevolgen van een beroerte sterft. Hij werd bij de oude kerk van Hamont begraven. In zijn geboortedorp werd een Mathijzen-monument opgericht (24 sept. 1946). De hoofdbrok van het werk wordt besteed aan de uitvinding van het gipsverband: aanleiding was het zoeken naar een betere behandeling van de vele en in het bijzonder de gekompliceerde beenfracturen in het militaire bedrijf. Mathijzen was militaire arts, afgestudeerd aan 's Rijks Kweekschool voor militaire Geneeskundigen te Utrecht. Op 14 juli 1828 wordt hij benoemd tot Officier van Gezondheid 3de klasse. Hij nam deel aan de Belgische veldtocht van 1830-1831 o.m. te Leper. In 1837 promoveerde hij te Giessen (Duitsl.) tot doctor medicinae. Men volgt hem over de talrijke peregrinaties waar een militair arts aan blootstaat. Met blz. 83 begint het relaas van het gipsverband, ingeleid door de geschiedenis van het zoeken naar hardwordende verbanden tot het midden van de negentiende eeuw: kompressen met eiwit, loodazijn, stijfselpap, bordpapier, dextrine, guttapercha. In 1851 brengt Mathijzen de gipszwachtel. Zijn eerste mededeling daaromtrent verscheen in februari 1852, hij was toen officier van gezondheid 1e klasse bij het garnizoen te Haarlem. We vernemen de eerste reacties in Nederland en België, gestaafd met alle gewenste documenten. Mathijzen demonstreerde zijn uitvinding o.m. te Luik, maar nagenoeg alle professoren waren op reis of ongesteld. Te Brussel kwam er meer vaart in, en was hij op een diner bij baron Seutin te gast, tweemaal bij generaal Vlemingcks. Na wat beginmoeilijkheden bleek dat het gipsverband in die mate al de andere bestaande verbanden overtrof, dat het 't enige zou zijn dat in heel Europa gebruikt zou worden. Seutin, de uitvinder van het amovo-inamovibele verband, zou zulks zelf erkennen. Door academieën en geleerde genootschappen werd het gipsverband na korte tijd voor zeer doeltreffend geprezen. Mathijzens vriend Van de Loo spande zich in het bijzonder in en ging overal de uitvinding verdedigen en propageren. Over de verhoudingen met Van de Loo kwam later een schaduw: diens sterke strevingen en geldingsdrang deden het vaak voorkomen alsof hij een aandeel had gehad in de uitvinding. Het is het onderwerp van 10 bladzijden intermezzo. De honderd jaren die op Mathijzens uitvinding ge-

volgd zijn, niet het minst de ervaring van de twintigste eeuw, hebben de grote waarde van het gipsverband op een ongeëvenaarde wijze bevestigd. Het boek brengt dienaangaande een gevarieerde keus van verklaringen van de grootmeesters der chirurgie uit alle landen.

Het derde hoofdstuk (100 blz) handelt over de militair-geneeskundige dienst. Mathijssen was een officier van gezondheid en de auteur voelde zich gedrongen zijn beroemde landgenoot te vereren met een historische studie over het milieu waarin de man leefde. Vooral de structuur en de werking van de militair-geneeskundige dienst in Nederland kwamen daarbij aan bod, al worden ruime digressies daar buiten aan het hoofddoel dienstig gemaakt. We achten ze zeer het lezen waard. o.m. de gebeurtenissen te Waterloo en daaromtrent, met het overige waar Zuid-Nederland in sterke mate bij betrokken was. Het boek eindigt met een samenvatting in het Nederlands, Engels, Frans en Duits. Voorts met bijlagen waarop het historisch relaas over het leven van Antonius Mathijssen gebaseerd is. Veel van die documenten zijn stukjes geschiedenis op zichzelf en roepen mijmeringen wakker over sommige aspecten van de medische praktijk in de huidige tijd. Een offsetdruk van Mathijssens originele mededeling ontbreekt niet en is beslist op zijn plaats. Literatuur en bronnen besluiten het geheel.

Mijn appreciatie over het werk van dr. D. Spoelstra heb ik in het begin van deze bespreking gegeven. Het komt mij voor dat zijn boek de definitieve bio- en bibliografie is over een van de verdienstelijke geneeskundigen uit 'Groot-Nederland'. Op het exemplaar dat mij vanuit Nederland voor bespreking werd toegezonden werd een stempel geslagen 'Aan de douane vertoond'. Is het geen anachronisme en geen laakbare huichelarij, ten jare 1970, na vijftientig jaar Benelux, dat de douane nog haar neus moet steken in de uitwisseling van geestesgoederen?

L. ELAUT

J. w. ROONEY JR., *Belgian-American Diplomatic and Consular Relations 1830-1850* (Publications universitaires de Louvain, Recueil de travaux d'histoire et de philologie, 4e série, XLI; Leuven, 1969)

In 1832 onderhielden alleen Engeland, Frankrijk en de VS diplomatieke betrekkingen met België. In Washington had men vooral om handelspolitieke redenen besloten een zaakgelastigde in Brussel te akkrediteren. Het bevorderen van het wederzijdse ruilverkeer beschouwde men er dan ook als de belangrijkste taak van de nieuwe legatie. De spoedige Amerikaanse erkenning van de Belgische onafhankelijkheid was de regering in Brussel natuurlijk bijzonder welkom; daarbij kwam dat men ook in de Belgische hoofdstad wensde dat de diplomatieke betrekkingen met de VS de wederzijdse handel zouden bevorderen, 't Was op dat moment dringend nodig om ter vervanging van de Nederlandse en Nederlands-Indische afzetgebieden nieuwe markten voor de Belgische industrie te vinden. Daarom sneed koning Leopold in zijn eerste gesprek met de Amerikaanse zaakgelastigde al handelskwesties aan. De Belgische minister-president was toen reeds in Washington aangekomen met de nodige volmachten voor het sluiten van een handelsverdrag tussen de beide landen. Ook in de jaren 1840 dwongen het toegenomen Europese protectionisme en de Belgische industriële overproductie de regering te zoeken naar geschikte afzetgebieden. De gedachte dat een vergroting van de uitvoer naar de VS een oplossing voor de Belgische problemen bood, bestond algemeen in kringen van politici te Brussel. Het Parlement besloot in 1842 zelfs om een jaarlijkse subsidie beschikbaar te stellen voor de scheepvaartmaatschappij die bereid zou zijn een vaste lijndienst tussen een Belgische en een Amerikaanse haven te onderhouden. Ook bood de Belgische regering de VS in 1846 een voordelig handelsverdrag aan.